

Wettelijk kader

Vanaf 1 januari 2006 is de wet “Bevordering actief burgerschap en sociale integratie” een feit. Scholen van PO en VO zijn verplicht bij te dragen aan de integratie van scholieren in de Nederlandse samenleving door middel van burgerschapsvorming. Burgerschapsvorming wordt beschouwd als een essentieel onderdeel van de opvoeding.

Wat is burgerschap?

De discussie hierover kwam voort uit de ontevredenheid over de betrokkenheid van burgers bij de samenleving en het gebrek aan waarden en normen. Onder actief burgerschap wordt verstaan: “ de bereidheid en het vermogen van personen en groepen om deel uit te maken van een gemeenschap en daar een actieve bijdrage aan te leveren (minister Van der Hoeven 2005). De invoering ervan zou er voor moeten zorgen dat leerlingen voorbereid worden op deelname aan de pluriforme samenleving. Democratie en omgangsvorming moeten daarbij nadrukkelijk naar voren gebracht worden.

Kritisch democratische burgers

Ten aanzien van de vorming van burgers onderscheiden Leenders en Veugelers (2004) drie typen burgerschap: individualistisch, aanpassingsgericht en kritisch-democratisch burgerschap. Deze drie typen burgers hebben gemeen dat ze passen in een democratische samenleving. Centraal hierin staat hoe een burger zich tot die samenleving verhoudt. Het type burgerschap dat de overheid door middel van de nieuwe wet wil ontwikkelen is de laatste en meest ontwikkelde vorm van burgerschap; het *kritisch-democratische burgerschap*. Zowel de individuele als de sociale – op het algemeen belang gerichte- ontwikkeling is hierbij van belang. Waardeontwikkeling wordt gezien als een continu proces, waarbij een kritische houding net zo belangrijk is als een communicatieve en empathische houding. Vrijheid, gelijkheid en broederschap zijn bijvoorbeeld belangrijke waarden met een universeel karakter. Dit kritisch-democratische burgerschap wil het ministerie nu zo vroeg mogelijk ontwikkelen. Hierbij is kritische reflectie erg belangrijk waarbij kinderen geleerd moet worden om kritisch naar zichzelf en de wereld om zich heen te kijken zodat vermeden wordt dat dingen worden overgenomen omdat ze altijd al zo gingen. Eigenschappen als zelfreflectie en leren debatteren, kunnen hierbij helpen.

Vrijheid van onderwijs

De manier waarop dit kritisch-democratische burgerschap moet worden doorgevoerd, past goed bij het idee van de vrijheid van onderwijs. Die vrijheid wordt steeds meer vergroot door een terugtrekkende overheid die meer verantwoordelijkheden bij burgers en instellingen wil leggen. Scholen en schoolbesturen krijgen door deze decentralisatie in toenemende mate ruimte om eigen beleid te voeren. Wel worden er grenzen gesteld aan de autonomie. Het geldt dat aan het onderwijs wordt toegekend, moet effectief en efficiënt besteed worden en de besteding moet passen in een totaalplaatje ten aanzien van de inrichting van het onderwijs. Dit wordt voornamelijk gecontroleerd door de inspectie. Zij kijken naar de kwaliteit en het navolgen van regels door scholen. Ondanks die controle houden scholen door de huidige wet veel ruimte over om zelf invulling te geven aan de burgerschapsvorming in het onderwijs. Door deze vrijheid zal het voor veel scholen wel lastig worden om te beslissen hoe ze er concreet mee om zullen gaan, helemaal doordat burgerschap een redelijk breed en daardoor vaag begrip is. Dit probleem voorziet James Kennedy, hoogleraar

eigentijdse geschiedenis aan de Vrije Universiteit, ook: *“Gevaar is wel dat het begrip oeverloos wordt en de school een te grote verantwoordelijkheid krijgt toegeschoven”* (De Telegraaf, 28 maart 2006). De Damiaanschool sluit hierbij aan door haar eigen keuzes te maken wat betreft de invulling van de burgerschapsvorming. Wij beschouwen het niet als een apart vak maar krijgt vorm middels vele activiteiten voortkomend uit ons curriculum.

Invulling burgerschapsvorming

Kinderen begeleiden op het pad naar goed burgerschap vindt op de Damiaanschool o.a. als volgt plaats:

- ‘Oefenen’ van democratie in de klas. Kinderen krijgen een stem in het reilen en zeilen van de groep. D.w.z. we maken ze medeverantwoordelijk voor de onderlinge verhoudingen, de inrichting van de leeromgeving, de keuze van activiteiten. Kinderen kunnen voorstellen inbrengen. Er is inspraak bij het opstellen van de regels.
- Goed leren omgaan met en nakomen van afspraken rond de algemeen geldende normen en waarden.
- Constructief conflicten leren oplossen.
- Inzicht geven in sociale verhoudingen (o.a. Kanjertraining)
- Leren een open houding aan te nemen m.b.t. verschillen tussen mensen (stellingname tegen vooroordelen).
- Het geven van complimenten
- Het benadrukken van de dingen die goed gaan.
- Het bevorderen van een goede taalbeheersing: maakt het voor de kinderen mogelijk om intensief deel te nemen aan de verschillende aspecten van het maatschappelijk leven, nu en in de toekomst.
- Kinderen leren discussiëren.
- Kinderen leren presenteren (deelgenoot maken): maandsluiting, boekbespreking, spreekbeurt enz.
- Bevordering van samenwerking, zelfwerkzaamheid en zelfredzaamheid (o.a. verkeerseducatie).
- Samen de maaltijd gebruiken.
- Samen vieren (bv. Kerstmis, Carnaval, Pasen, verjaardagen, successen)
- Delen van tegenslagen, teleurstellingen, negatieve gebeurtenissen, verliezen enz.
- Voorlichtingsactiviteiten GGD en Bureau Halt: drugs, alcohol, vuurwerk.
- Zorg voor de schoolomgeving: opruimen afval, ‘niet-sloop-regeling’.
- Natuur- en milieueducatie: zorg voor de leefomgeving, bevorderen duurzaamheid, verantwoord gebruik energiebronnen. Ondersteuning van NME-centrum Zeist, Utrechts Landschap, Natuurmonumenten enz.
- Toepassen van diverse vormen van cultuureducatie: groeps en schoolprojecten, theatervoorstellingen, kennismaken met het cultureel erfgoed van Zeist en omgeving. Kunst Centraal, Muziekschool en bibliotheek zijn onze samenwerkingspartners.
- Jaarlijkse Goede doelactie : bv. microkrdiet, schoenendoosactie, ondersteunen getroffen mede wereldburgers als gevolg van (natuur-) rampen (Tsunami Japan).
- Bevordering het wereldburgerschap door gebruikmaking van de methode Samsam en de methoden wereldoriëntatie Brandaan en Meander.

We beseffen ons dat burgerschapsvorming ook nog op andere manieren plaatsvindt en beschouwen dat als aanvullend op ons aanbod.

Zeist, mei 2015

